

Onbekende facetten van het bekende Spanje

Onbekende facetten van het bekende Spanje

Hugo Renaerts

Voorwoord

In dit boek beschrijven we een aantal gebouwen in een dertigtal Spaanse provinciehoofdsteden. Maar nu net niet die gebouwen die het meest in het oog springen of met dikke letters worden vermeld in de toeristische gidsen, maar gebouwen waar een bepaalde historische gebeurtenis, een bijzondere anecdote of een historische figuur aan verbonden is, een reden om deze gebeurtenis, anecdote of figuur even verder uit te diepen.

Sommige van deze figuren zijn algemeen bekend, maar niet zozeer hun relatie tot het gebouw dat we hier beschrijven. Want wie kent niet Don Quijote, Keizer Karel, El Cid, Franco, Gaudí, Columbus... maar we ontdekken bepaalde feiten en/of al dan niet vermeende historische achtergronden rond deze personen of gebeurtenissen.

We hebben er een gewoonte van gemaakt in dit boek zoveel mogelijk de Spaanse eigennamen te gebruiken, zowel van personen, steden, landstreken als uitdrukkingen, hier en daar met de vertaling er bij.

Een aparte gids die niet zozeer bedoeld is als toeristische informatie maar meer als lectuur, ondertussen merkwaardige details openbarend en achtergronden beschrijvend waarvan u nog geen vermoeden had.

Toledo: De winkel van Baltasar en Cervantes

Toledo! Wat een magie klinkt in die naam. Omdat wij gevoelens in relatie brengen met klanken. En die drie lettergrepen, aan elkaar uitgesproken, To-le-do, brengen dat gevoel van magie, van pracht, van sprookjesachtige sfeer.

To-le-do. Je spreekt het langzaam uit, accentueert iedere lettergreep, probeert ze te scheiden van het geheel, te proeven, maar het blijven slechts drie korte lettergrepen van twee letters, twee letters die geen enkele snaar beroeren, die geen enkel belang aantonen, drie lettergrepen die alleen maar leegte voorstellen.

Maar voeg ze samen en je krijgt dat wondere woord ‘Toledo’ en dat wondere gevoel. Wie in Toledo was, weet wat het betekent. Een stad die bijna onmogelijk te beschrijven is, omdat er onvoldoende superlatieven voor bestaan en alles wat we zouden proberen te verzinnen om de stad te beschrijven zoals ze is, blijft bij een pover probeersel. Wie in Toledo was, de stad niet alleen gezien maar ook geproefd heeft, vindt geen enkele reisbeschrijving die kan voldoen aan wat men ondergaat als men Toledo heeft doorlopen.

Sedert de Romeinse geschiedschrijver Titus Livius de lotgevallen neerschreef van Marcus Fluvius, die aan het hoofd van zijn legioenen de stad veroverde en ons naliet dat ‘Toletum, ibi parva urbs erat, sed loco munita’, hebben duizenden andere schrijvers hun ganzeveer, pen, schrijfmachine of toetsenbord van de computer beroerd om hun gevoelens te uiten. Tevergeefs. Niemand is bekwaam om zo precies en in de juiste bewoordingen Toledo te beschrijven op een wijze die de stad voldoende eer aandoet. Laat het me dan ook niet proberen, arme reiziger, die zich zo zielig klein voelt als hij tegenover die reusachtige en indrukwekkende gigant uit de Spaanse geschiedenis komt te staan.

Omdat we nu eenmaal anders willen doen dan anderen, volgen we niet de aanwijzingen die de argeloze toerist naar de diepste ellende van verkeerschaos voert, dat wil zeggen de aanwijzingen die iedereen volgt die de stad wil bezoeken, aanwijzingen die voorspelbaar eindigen bij overvolle parkeerterreinen waar nerveuze parkeerwachters de zaak onder controle trachten te houden en naar de wachtende automobilisten geruststellende bewegingen maken, bewegingen die er moeten op wijzen dat zodadelijk wel ergens een plaatsje vrij komt, als de automobilist maar geduld heeft.

De ervaring, opgedaan in andere grote toeristische centra, leert ons dus dat we die aanwijzingen moeten negeren en op eigen houtje een alternatief zoeken.

Ik geef toe dat dit ook al vaak ontaardde in minder positieve ervaringen, maar in Toledo hadden we geluk. We namen de rondweg, langs de oever van de Tajo, de rivier die de stad nét niet helemaal omsluit en tegenover de brug van San Martín is nog een ruime parkeergelegenheid.

Vanaf hier heb je een mooi uitzicht over de stad waarvan drie gebouwen boven de rest uitsteken. Voor ons op de voorgrond San Juan de los Reyes en daarachter de kathedraal en het alcázar.

We zijn bevoorrecht wat onze entree betreft. Niet dat we verwelkomd worden zoals eerder illustere personen werden ontvangen, maar de brug van San Martín, sint Maarten, lijkt speciaal gebouwd om de bezoeker nog vóór hij in de stad zelf is, er even op te wijzen dat hij de realiteit de rug toekeert, dat hij even in een sprookjeswereld terecht komt en dat die lange brug alleen maar dient om die overschakeling zo langzaam mogelijk te laten verlopen.

Die indrukwekkende torens waar je onderdoor loopt, één aan iedere kant van de brug, geven je bovendien een gevoel van onbehagen. Vergeet even die architectonische volmaaktheid en voel je als een bezoeker die hier gemonsterd wordt door twee kolossen die zullen beslissen of ze je al dan niet in het heiligdom zullen toelaten.

En dan sta je daar. In die eerste straat en je begint aan een eindeloos labyrint van straatjes en straten en in het begin schrik je als een auto opdaagt, want dat vind je heiligschennis in deze sfeer waar iedere straat een monument is, ieder huis een pareltje en iedere auto die, hoe zeldzaam ook, voorbij rijdt, een smet op dat stenen landschap zonder trottoirs. Want die zijn er niet. Maar ze worden alleen gemist door de buitenlanders, want Spanjaarden zelf mijden de trottoirs als waren ze een bron van ellende. Spanjaarden lopen altijd op de rijbaan, behalve dan op de drukke wegen. Zij missen dat trottoir niet.

Ach, na een paar uur dwalen door al die straten in een verzengende hitte, want we waren nu net deze zomer in de buurt, is een terrasje welkom en een *tinto de verano* begeleidt de folder, want na het dwalen komt het bewuste gedeelte van een bezoek: wat bezoeken we en in welke volgorde?

Dat dwalen heeft ons één ding geleerd: in Toledo zijn er evenveel winkels met zwaarden en andere steekwapens dan winkels met maskers in Venetië. Wat me in die Italiaanse waterstad zo verbaasde, verbaast me ook hier. Het is natuurlijk zo dat Toledo beroemd is om zijn wapensmeedkunst en dat vele toeristen zo'n prachtige degen of dolk mee naar huis willen nemen om die – hopelijk – alleen maar een decoratieve bestemming te geven, en ik geef ook toe dat er dagelijks duizenden toeristen door de trottoirloze straatjes kuieren, misschien met de bedoeling zo'n degen aan te schaffen.

Maar is dat voldoende om de ongeveer vierhonderd winkels die allemaal hetzelfde te bieden hebben hun eigenaar een financieel kommerloos bestaan te verzekeren?

Toevallig natuurlijk lopen we de winkel binnen van ene Baltasar. Hij heeft helemaal geen gelijkenis met een van die koningen die naar verluid het Kindeke Jesus kwamen aanbidden. Integendeel. Deze Baltasar is een klein, schraal mannetje van rond de vijftig, kaal en met een brilletje, ongeveer 160 centimeter hoog oprijzend uit rode slippers. Als we binnen komen, zet hij meteen zijn commerciële glimlach op en knikt vriendelijk, terwijl je als oplettende waarnemer meteen ziet dat hij in zichzelf naar onze nationaliteit en financiële mogelijkheden raadt.

Als hij hoort dat we vlot Spaans spreken, begint de twijfel. Ongetwijfeld herkent hij na al die jaren het Duitse, Franse en Engelse accent en kan hij al een groot aantal nationaliteiten elimineren, maar een echtpaar dat duidelijk niet Spaans is en hem bijna accentloos te woord staat, maakt hem nieuwsgierig en hij vraagt dan ook dadelijk na de begroeting naar onze nationaliteit.

Belgen? Hij denkt diep na. België? Ligt dat in Europa en zo ja, waar ergens? Zijn gezicht klaart op. Ha, ja, Belgen, bij Roemenië? Ha, Bruselas?! Si, Bruselas!!! Dat kent hij. Tenslotte wordt in Brussel een heleboel beslist over Europa. Maar dat Brussel in België ligt, wie had dat ooit kunnen vermoeden? Baltasar niet.

Nu het ijs gebroken is, besluit hij van de gelegenheid gebruik te maken om in zijn vervelende winkeliersbestaan wat zon te brengen en wat is er beter dan enkele buitenlanders, Belgen dan nog wel, die in zijn winkel wat verkoeling zoeken. Waarom er zoveel winkels zijn in Toledo die allemaal hetzelfde verkopen?

Ja, dat komt omdat iedereen die Toledo bezoekt hetzelfde wil kopen. Iedereen wil naar huis met een sabel, een degen, een dagge, een rapier of een beeldje van Don Quijote. Ja, dat laatste bestaat in diverse formaten. Naast de ingang staat de held van Cervantes zelfs in ware grootte, al heeft Cervantes nooit enige lengte opgegeven, alleen dat hij groot en mager was. Deze Don Quijote is kleiner dan ik, maar daarom niet minder indrukwekkend. De andere beelden, die in tegenstelling tot deze wél te koop zijn – hoewel ik veronderstel dat alles zijn prijs heeft - variëren van minuscuul tot een halve meter en soms kan je er Rosinante en Sancho Panza nog bij krijgen.

De prijzen zijn dan ook erg variabel. Je kan een Don Quijote meenemen van 12 euro, maar je kan voor dezelfde figuur in een andere uitvoering ook 214 euro neertellen. Het is niet alleen een kwestie van financieel belang, maar ook van manier van reizen.

Met het vliegtuig zou je de grootste als passagier moeten aangeven, waarbij natuurlijk de identiteitskaart een moeilijkheid zal opleveren.

Maar, zo zegt Baltasar, die nu warm loopt voor het onderwerp, want onze belangstelling heeft hem klaarblijkelijk ingegeven dat we een serieus bedrag willen investeren, de meeste mensen willen toch wapens. Er zijn wel lansen en hellebaarden, die hij ons met een wijds gebaar aanwijst, maar typisch voor Toledo is toch de degen, nietwaar. Hij prijst een duurdere uitvoering aan: twee gekruiste degens achter een wapenschild van Toledo. Ja, hier valt het niet op, tussen al die andere dingen, maar probeert u het even voor te stellen, helemaal alleen, op de schoorsteenmantel.

Mijn vrouw en ik trachten het ons voor te stellen. We weten dat de ontgoocheling van Baltasar groot zal zijn, maar hij moet leren dat het leven niet altijd rozegeur en maneschijn is en dat in ieders leven wel eens een ontgoocheling dient verwerkt te worden. Trouwens, we zullen niet de eerste en laatste 'klanten' zijn die tenslotte besluiten om Toledo te verlaten zonder de typische degen of dolk. Of die ergens anders gaan kopen dan bij Baltasar.

Plechting neemt hij een degen uit een rek en houdt die aanlokkelijk voor onze ogen. Wat een fijn kunstwerk is dit, nietwaar? Kijk, daar is Toledo nu beroemd voor. Voor dat soort dingen. In andere steden zijn er wel degens te koop in dezelfde stijl, maar dat is namaak, nep. Zo'n degen moet je kopen in Toledo, want tenslotte is het hier en nergens anders dat de Arabieren de kunst van het zilversmeden hebben aangeleerd en gekoppeld aan de kunst van het wapensmeden.

Als we nog twijfelen, speelt hij zijn laatste troef uit. Een aas nog wel! Wat het nog waardevoller maakt, is dat je deze degen gekocht hebt in het huis waar eens Cervantes woonde. Jawel, Miguel de Cervantes, die kent u toch? De schrijver van Don Quijote!

Met zijn vinger wijst hij naar boven. Naar de eerste of tweede etage. Die argeloze buitenlanders, weten zij veel. Hij verwacht nu bewonderende blikken. Dat we met onze ogen, groot van bewondering, naar de zoldering staren, die zoldering trachten te doorboren en onze blik laten rusten op de eerste of tweede etage en in onze verbeelding de beroemde schrijver met zijn ganzeveer over perkament zien glijden.

Mogen we hem ontgoochelen? Met ongeveer vierhonderd concurrenten in de stad móet hij natuurlijk alles op alles zetten en Cervantes is tenslotte niet niks.

Hij wordt lyrisch. Ja, daar op de eerste etage, en zijn wijsvinger dwarrelt heen en weer en beschrijft kringen naar de zoldering, dáár heeft de meester een tijd gewoond. Dáár! Hij zou het hoofd ontbloot hebben als hij een hoed op had. Wat een acteur is hier verloren gegaan.

Maar hij kan niet weten dat hij zich schromelijk vergist in de argeloze buitenlandse toeristen. Ik heb de gewoonte om me goed te documenteren voordat ik een stad bezoek. Jawel, Cervantes heeft hier gewoond, maar de biografen van Cervantes zijn het zelf nog niet helemaal eens over het juiste adres. Meer dan waarschijnlijk bevond het huis zich op de plaza de los Tintes. Een studie van de documenten die betrekking hebben op de familie van Catalina de Palacios, de echtgenote van Cervantes, bewijzen dat ze het huis erfde van haar schoonmoeder, maar dan in de parochie van San Lorenzo, waar de winkel van Baltasar zich helaas niet bevindt.

Luis Moreno Nieto, die zich verdiepte in de materie, schrijft in zijn boek 'Toledo y los toledanos en la obra de Cervantes' dat het huis zich in de calle del Barco moet bevinden. Het historisch archief van de provincie Toledo bewaart het testament van de tante van Catalina Palacios, María de Cárdenas, waarin een huis inderdaad in de parochie van San Lorenzo wordt gesitueerd. Maar het was niet het enige huis dat Catalina erfde en ondanks vele onderzoeken zal het wel nooit duidelijk zijn waar Cervantes nu precies in Toledo heeft gewoond. Daarvan kan Baltasar dan wel handig gebruik maken. Onze twijfel moet hem er tenslotte van overtuigd hebben dat we slechts een klein bedrag zullen spenderen. Ondanks Cervantes.

Maar de arme man krimpt zodanig in elkaar als we afscheid nemen, dat ik het toch maar niet kan laten. Bij het buitengaan neem ik een briefopener uit de mand die naast de deur staat en toon hem mijn vrouw.

"Tenslotte hebben we toch wat zijn tijd in beslag genomen".

Ze knikt.

Het is veel minder dan Baltasar verwacht had, die drie euro, maar anderzijds is het veel meer dan wij verwacht hadden hier te besteden. Dat weet hij echter niet. Cervantes evenmin.

Omdat Baltasar op dit ogenblik andere slachtoffers onder ogen krijgt die een beetje oververzadigd van degens en zwaarden de winkel rondlopen, knikt hij nog even vriendelijk naar ons en haast zich dan naar de nieuw aangekomenen om zijn verhaal over de kwaliteit, de Arabieren en wie weet Cervantes op te dissen, in de hoop dat die mensen meer zullen besteden dan de povere drie euro, die we tenslotte betaald hebben voor zijn acteertalent.

Oh ja, en misschien heeft tante Nelly nog geen briefopener. Dat zou dan een zoete wraak zijn voor de pluche stier die ze drie jaar geleden uit Spanje meebracht en die we nu uit de kast moeten halen, telkens ze op bezoek komt.

*Zwaarden, degens, dagges, lansen... Toledo is rijk aan steekwapens om een heel
Middeleeuws leger te bewapenen.*

Burgos: het kasteel en de troonopvolging

Het is een kwestie van surfen op internet en dan kom je tenslotte terecht in een niet te duur hotel dicht bij het busstation en bij het centrum. Als dat hotel tot onze aangename verrassing ook nog gevestigd blijkt te zijn in een oud paleis, met het luxueuse meubilair uit vervlogen dagen van al even vervlogen weelde, kunnen we het niet nalaten ons te fotograferen in die rijkelijke fauteuils en tussen die decoratie die nog altijd de heimwee naar de tijd van de baronnen, markiezen, graven en andere hooggeplaatste fauna uitstraalt.

Een heimwee ook naar de ijverige dienstmeisjes in uniform, zoals we ze alleen nog maar kennen uit de film, met het witte kapje op het zedig gelaat, de zwarte brede rokken met daarover het witte schortje, afstoffend met een 'plumeau'. Die plumeau wordt nu bediend door een vlotte vijftigjarige schoonmaakster die allang de belangstelling voor dat antiek heeft verloren en zich meer dan waarschijnlijk ergert aan al die krullen en andere versieringen die enkele eeuwen geleden het hoofd van de adellijke dames zo op hol brachten.

Vanuit dat hotel is het vijftig meter naar links en de straat oversteken en dan loop je over die brede brug over de rivier Arlanzón, waar we nog nooit over gehoord hadden en je staat vis-a-vis met de Arco de Santa María, de 'hoofdingang' van de stad. Het is daar onderdoor dat je op het plein van San Fernando komt om de zijgevel te aanschouwen van de beroemdste gotische kathedraal van heel Spanje, een immens groot plein dat voor een deel wordt gevuld met de tafeltjes en stoeltjes van de bars die hier lafenis bezorgen aan de vele toeristen en pelgrims, want Burgos is een van die beroemdste halteplaatsen langs de bedevaartweg naar Santiago de Compostela.

Maar we lopen die Arco van de Heilige Maria niet zomaar meteen onderdoor. We blijven even vanop afstand staan kijken naar die monumentale poort, naar die torentjes met hun kantelen, naar de standbeelden in de nissen, naar de wapenschilden... naar de massa die door die brede poort naar beide kanten stroomt, zij die naar ons toekomen en die de kathedraal hebben gezien en zij die de andere richting uitgaan en de kathedraal nog willen zien.

Onder die poort is er een beurtrol, veronderstellen we, van straatartiesten die verwachten dat de deinende massa een duit in hun zakje, mandje, hoed of beker doet. Musicerende groepjes of een eenzaat die de menigte er tracht van te overtuigen dat een centje goed besteed is voor het korte ogenblik van muzikaal genot of men kan iets meer besteden en van de betreffende muzikant of de groep ook een cd meenemen, maar dat heeft minder succes.

Als wij de poort onderdoor lopen is het de beurt aan enkele Peruanen die met een panfluit en gitaren hun typische volksmuziek brengen, waarbij uiteraard de condor weer passeert. En dan... dan zien we hem. De kathedraal!

Want wie Burgos zegt, zegt kathedraal. Al zijn er in de omgeving van die kathedraal nog enkele andere architectonische juweeltjes, maar die zinken in het niet naast dit sublieme meesterwerk van gotische bouwkunst. Dat is het voordeel of het nadeel van bepaalde monumenten of natuurmonumenten. Ik kijk bijvoorbeeld dagelijks naar de Peñon d'Ifach, die bekende rots van Calpe, symbool van de Costa Blanca, bijna even veel gefotografeerd als de kathedraal van Burgos en iedereen vindt ze indrukwekkend. Maar zet diezelfde rots met zijn schamele 300 meter hoogte vlak naast de Sierra de Aitana en niemand spreekt er over. Ze zou misschien zelfs niet eens een naam hebben gekregen, tenzij 'dat heuveltje naast de Sierra de Aitana' dat je over moet om de échte bergen in te trekken.

En zo vergaat het ook de andere monumenten in Burgos, zoals in Segovia alles moet wijken voor de Romeinse aquaduct en in Barcelona alles wordt overschaduwed door de nog steeds onafgewerkte kathedraal van Gaudí.

Niet alles in Burgos is historisch, want we bezochten ook het museum van de menselijke evolutie. Onontbeerlijk in een stad die zo dicht bij Atapuerca ligt, de wieg van de Europese mens. Een modern gebouw dat veel belooft, maar minder biedt. De over vier etages gespreide didactische menselijke evolutie kan het doen met een derde van de oppervlakte, want het grootste gedeelte van het gebouw bestaat uit leegte.

Maar we willen niet alleen de wieg van de Europese mens zien, maar ook de wieg van Burgos en dan moeten we even een klimmetje maken, want de oorsprong van de stad, die ontstond op het einde van de negende eeuw, moeten we zoeken op het hoogste punt, bij de povere authentieke resten van het kasteel en de meer aanwezige 'gerestaureerde' delen, wat helemaal verkeerd is uitgedrukt, want ze zijn niet zozeer gerestaureerd dan wel opnieuw opgetrokken.

In natuursteen dan en dat is lovenswaardig, want we zagen al andere dingen, bijvoorbeeld het Romeins theater in Sagunto of het kasteel van Puerto Lumbreras, waar de oorspronkelijke vorm werd nagebouwd in ruwe beton. Nee, hier in Burgos is men zorgvuldiger te werk gegaan. Hier heeft men nog de 'feeling' om de ondertussen verdwenen realiteit zo getrouw mogelijk na te bootsen en de bezoekers geen betonnen rad voor ogen te draaien.

Wie dit kasteel wil bezoeken moet de hoogte in en dat is puffen geblazen in deze zomerhitte, maar een noodzakelijk kwaad.

We lopen omhoog langs de kerk van San Esteban en de Arco van dezelfde heilige en langs een met groen omzoomde asfaltweg, gedeeltelijk langs de oude stadsmuren, gaat het geleidelijk de hoogte in tot op de plek waar je een ticket kan kopen dat je toelaat het binnenste van het kasteel te betreden.

Al is dat binnenste ook een buitenste, want je bevindt je meteen op een groot plein. Aan één kant staan tribunes gericht naar een podium. Hier worden dan ook regelmatig openluchtvoorstellingen gegeven en een modern bouwwerk herbergt een soort museum over de geschiedenis van het kasteel, het kasteel dat tenslotte toch het begin vormde van het huidige Burgos, maar dat door de toeristen wordt verwaarloosd. We behoren tot de zeldzame bezoekers en niet tot de toeristen die menen dat, als ze de kathedraal hebben gezien, ze alles hebben gezien wat Burgos te bieden heeft. Misschien nog een kiekje van het standbeeld van El Cid, met vrouw en kinderen op de voorgrond, maar dat zou het dan moeten zijn. Op naar de volgende culturele belevenis.

Maar het kasteel herbergt geschiedenis. Het ligt afgezonderd van de stad, alsof het daar niet bij behoort, alsof het een eigen leven leidt. En dat is op een bepaald moment ook het geval geweest. Op het einde van de vijftiende eeuw was de bevolking van Castilla, een groot stuk van Spanje, verdeeld over de troonopvolging. Terwijl de stad Burgos de latere koningin Isabel de Katholieke steunde, besloot de kasteelheer de zaak van Beltraneja te steunen, maar hij diende tenslotte bakzeil te halen.

Hoe dat verliep? Tja, daar hebben we het raden naar en geen enkele bron daarover meldt ernstige vijandelijkheden tussen de bewoners van het kasteel en de bewoners van de stad. Misschien beperkte alles zich tot een over en weer geroep. ‘Viva Isabel’, met van de andere kant een koor dat ‘Viva Juana’ scandeerde en misschien werden er hoogstens wat overrijpe tomaten en eieren naar elkaar gegooid, maar nergens is er sprake van echte gevechten en gebruik van wapens.

Waarover ging het in feite?

Juana ‘la Beltraneja’ was de enige dochter en erfgename van koning Enrique IV en van diens tweede vrouw, Juana van Portugal, koningin van dat buurland. Een deel van de Kastiliaanse adel erkende Juana echter niet als de biologische dochter van de koning en verdacht hem er van zijn vrouw verplicht te hebben seksuele gemeenschap te hebben met Beltrán de la Cueva, de eerste hertog van Alburquerque, die op deze manier voor een troonopvolger of –volgster moest zorgen.

Iedereen was van oordeel dat Enrique IV impotent was. Hij was daarvoor al gehuwd geweest met de infante Blanca de Navarra, maar het huwelijk werd ontbonden omdat er geen kinderen kwamen.

Wellicht wou Enrique zichzelf die tweede vernedering besparen en stelde hij inderdaad iemand aan die er voor moest zorgen dat de geruchten de kop werden ingedrukt. Er bestond in die tijd natuurlijk nog geen spermabank, zodat dat sperma bij de bron zelf moest worden gehaald.

Op 9 mei 1462, enkele maanden na haar geboorte, werd Juana door de Cortes in Madrid officieel erkend als prinses van Asturias en troonopvolgster van haar 'vader'.

Maar in september 1464 werd de koning bijna gedwongen dit te herzien en stelde hij als troonopvolger zijn halfbroer Alfonso aan als prins van Asturias en erfgenaam van de troon. Maar de verdeeldheid onder de adel bleef en in juni 1465 vergaderde de Cortes, zoals het parlement toen heette, in Ávila en zette de toen nog maar twaalfjarige Alfonso op de Spaanse troon als koning Alfonso XII. Toen deed het gerucht voor het eerst sterk de ronde dat Juana niet de dochter was van Enrique maar van Beltrán de la Cueva en ze kreeg als bijnaam Juana "la Beltraneja".

Toen brak de oorlog uit tussen de volgelingen van Enrique IV en van Alfonso XII, die zijn hof installeerde in Arévalo. In 1467 vond een grote veldslag plaats in Olmedo, maar er was geen overwinnaar. Het pleit leek echter beslist toen op 5 juli Alfonso overleed in Cardenosa. De oorzaak van zijn dood was nooit bekend en Enrique was opnieuw de enige koning van Spanje.

Nu was de vraag wie hem zou opvolgen als prins, in dit geval prinses van Asturias en dus troonopvolgster: Juana of Isabel, de andere halfzuster van Enrique. Isabel werd 'onder bescherming' geplaatst van de markies van Villena, maar men zag het meer als een gevangenschap. Zij slaagde er echter in om te vluchten en huwde in 1469 in Valladolid met haar neef Fernando, koning van Sicilië en erfgenaam van de troon van Aragón. Daarna brak de oorlog uit tussen de twee kampen: zij die Isabel als koningin van Castilla wilden en zij die Juana liever op de troon zagen. Na de dood van Enrique IV was het tenslotte Isabel die de voorkeur kreeg en dit had voor Spanje nog grote gevolgen: door haar huwelijk met Fernando van Aragón kwamen de twee koninkrijken bij elkaar en voor het eerst in de geschiedenis was Spanje één land.

Later werd het kasteel een artilleriepark, daarna een soort vroege parador waar illustere bezoekers een onderdak vonden. In 1736 werd het door brand verwoest, maar in 1808 gerestaureerd door de troepen van Napoleon die Spanje op papier hadden veroverd –op papier, want de bevolking was overal in opstand en de Fransen kregen nooit echt greep op hun zuiderburen.

Toen ze tenslotte verplicht werden om zich terug te trekken, dynamiteerden ze wat ze zelf hadden opgebouwd.

Sedert 1992 begon men met mondjesmaat en afhankelijk van de beschikbare fondsen, aan een restauratie, die alleen maar aan de voorkant zo goed als voleindigd werd, met de ommuring en enkele torens, maar de rest bleef een plein. Een groot open, zonnig plein. Als het niet bewolkt is, want de toeristische folders en affiches die Spanje voorstellen als het altijd zonnige land, zijn ondertussen wel naar het rijk der fabelen verwezen.

Daar staan we dan rond te kijken, op die natuurlijke ‘point de vue’ en het verbaast ons dat Burgos zo te zien een eiland is. Een stenen oase tenmidden van een woestijn van landbouwgrond, op dat moment voor het grootste deel dofgeel vanwege het rijpende graan. Burgos, het ligt aan onze voeten mooi en indrukwekkend te zijn, met straten en straatjes, pleinen en pleintjes, waar de talrijke toeristen zich verdringen, vooral rond de kathedraal, want het juweel van gotische religieuze bouwkunst is langs alle kanten te bekijken en te betasten. En wij staan hier eenzaam aan het oorsprong van de stad, een beetje verloren.

Niet helemaal alleen, want wat verder tracht een ouderpaar de jonge kinderen tot de orde te roepen, kinderen rond de vijf en zeven jaar, die gewaagde gymnastische bewegingen uitvoeren op één van de wallen en die in het Engels toegeschreeuwd krijgen dat ze voorzichtig moeten zijn. We staan naast het kleine gebouwtje, waar we zodadelijk zullen in toegelaten worden, want de gids raadde ons aan enige lichaamsbeweging te nemen in de vorm van het afdalen – maar daarna weer opklimmen – van de 300 treden van een wenteltrap die naar de duistere diepten van een smalle schacht leidt. Daar beneden bevindt zich de waterput. Een attractie die geen geld maar veel zweten kost.

We aarzelen. Driehonderd treden is niet niks en dat denkt ook de pelgrim die met een zwaar beladen rugzak naast ons staat en nadenkend over zijn kin wijft. Het leek in het begin wel een aardig avontuur, maar nu we hier naast het gebouwtje staan en alleen nog maar de ingang van die schacht zien en de bovenste treden, lijkt het met het verstrijken van de wachttijd steeds minder aantrekkelijk. Want wat is er beneden te zien? De waterput. Dagelijks moeten hier mannen of vrouwen of allebei met emmers naar beneden gelopen zijn en weer naar boven en het moet volgens mij allemaal uitgerekend zijn gebeurd, want je kan elkaar niet passeren op die smalle wenteltrap. En als je na 150 treden op een tegenligger stuit, moet dat minder aangename gevolgen hebben gehad voor een van beide. Tenslotte zijn de verkeerslichten pas veel later uitgevonden.

Ik kan me voorstellen dat er in deze schacht aardig wat woordenwisselingen hebben plaats gevonden en middeleeuwse vloeken over en weer werden geslingerd, tenzij men inderdaad een beurtrol had opgesteld.

Of wij gaan, vraagt de pelgrim in gebrekkig Spaans. We bekijken elkaar met een vraagteken boven ons hoofd. Zullen we? Dan schudt mijn vrouw met het hoofd van oost naar west en ik bevestig haar ontkenning.

Ik ook niet, zucht de pelgrim meer in zichzelf en in het Nederlands.

Ja, hij is van Breda. Op weg naar Santiago. Pelgrim, jaja.

Of hij het hele traject te voet doet of alleen maar stukken?

Stukken? Te voet? Hij schudt zijn verwarde lokken en beginnende baard. Nee, hij doet het met de busjes die de trajecten met elkaar verbinden. Te voet? Ik ben niet gek, mijnheer. En hier die 300 treden? Kom nou, ik kom niet naar Burgos om blaren onder m'n voeten op te lopen. Ik kom naar Burgos om de kathedraal te zien.

En hij had hem gezien. Helemaal. Van binnen en van buiten. En morgen stapt hij weer op de bus voor het volgende traject.

We nemen richting uitgang voordat de gids met de sleutel komt aandraven. We willen hem die korte maar nutteloze trip besparen. Helaas, de Engelse familie, weer meester over de kroost, heeft er post gevat en de gids komt aangeslenterd, een man die beseft dat hij zodadelijk voor de zoveelste keer 300 treden af en weer op moet lopen.

We dalen af langs de muur en de Arco van San Martin, langswaar volgens de folder de pelgrims naar Santiago vertrokken. We blikken achteruit. De Nederlandse pelgrim kiest een andere weg. Tja, vroeger was het onmogelijk met de bus. We dalen af en we zullen die laatste avond nog wat eten op dat enorme plein en we zullen weer een hele tijd naar de kathedraal staren en ieder detail in ons opnemen en als we morgenochtend op de bus stappen richting Valencia zullen we nog eens omkijken en trachten door de ramen toch nog heel even een blik op te vangen van die torens.

Want daar ga je tenslotte voor naar Burgos.

De gerestaureerde 'voorgevel' van het kasteel van Burgos

